

Cumhuriyet Döneminde Türk Edebiyatının Turizme Etkisi ve Edebiyat Turizmi Kapsamında Alternatif Destinasyon Önerileri

The Impact of Turkish Literature on Tourism During the Republican Era and Alternative Destination Recommendations within the Scope of Literary Tourism

Zeynep YAMAÇ ERDOĞAN*

* Dr. Öğr. Üyesi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü, 11300, Bozüyük, Bilecik.

E-posta: zeynep.erdogan@bilecik.edu.tr

ORCID: 0000-0002-7677-8738

MAKALE BİLGİLERİ

Makale işlem bilgileri:

Gönderilme tarihi: 19 Haziran 2023

Birinci düzeltme: 22 Temmuz 2023

Kabul: 25 Temmuz 2023

Anahtar sözcükler: Edebiyat turizmi, Türk Edebiyatı, Cumhuriyet Dönemi, Destinasyon.

ARTICLE INFO

Article history:

Submitted: 19 June 2023

Resubmitted: 22 July 2023

Accepted: 25 July 2023

Key words: Literary tourism, Turkish Literature, Republican Period, Destination.

ÖZ

Edebiyat ve turizm, farklı özelliklere sahip iki disiplin olsa da birbirleri üzerindeki zamanla artan etkilerinin ve yakınlaşan ilişkilerinin sonucunda "edebiyat turizmi" kavramı ortaya çıkmıştır. Edebî eserlerin kişiler üzerinde bıraktığı etki okuyucuları birer turiste dönüştürebileceği gibi turizmin de edebî eserlerin çeşitlenmesinde ve bilinirliğinin artmasında etkili olabileceği edebiyat turizmi aracılığıyla daha net anlaşılmıştır. Belirtilen ilişki çerçevesinde çalışmada, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nın turizme etkisinin değerlendirilmesi ve potansiyel yeni edebiyat destinasyonlarının önerilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda öncelikle, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nın ön plana çıkan roman türüne ait eserleri başta olmak üzere, Cumhuriyet öncesi ve Modern Türk Edebiyatı eserleri de incelenerek bu eserlerdeki içeriklerin yeni bir edebiyat turizmi destinasyonuna elverişliliği değerlendirilmiştir. Yapılan incelemeler sonucu; Türk Edebiyatı'nın öncü yazarları Halide Edip Adıvar, Reşat Nuri Güntekin, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Orhan Kemal ve Halit Ziya Uşaklıgil'in romanlarından hareketle yeni edebiyat turizmi destinasyonları geliştirilebileceği anlaşılmıştır. Turizme kazandırılacak yeni turizm destinasyonlarının, Türkiye'nin 100 yıllık Cumhuriyet tarihinin zengin ve başarılı çıktıkları olacağına, Cumhuriyet'in bundan sonraki yıllarında da Türk Edebiyatı'nın ve Türk turizminin hak ettiği değere ulaşmasında önemli bir görev üstleneceğinin altı çizilmiştir.

ABSTRACT

Literature and tourism, despite being two disciplines with distinct characteristics, have given rise to the concept of "literary tourism" as a result of their increasing mutual influence and converging relationships. The potential of literary works to transform individuals into tourists by leaving a lasting impact on them, as well as the influence of tourism in diversifying literary works and increasing their visibility, has become more evident through the lens of literary tourism. Within the framework of this established relationship, the aim of this study is to examine the impact of Turkish Literature during the Republican Era on tourism and propose new literary tourism destinations. Within the framework of the stated relationship, it is aimed to evaluate the effect of the Republican Period Turkish Literature on tourism and to suggest potential new literary destinations. In this regard, first of all, the study evaluated the suitability of works from various periods of Turkish literature, including prominent novels from the Republican Era, as well as pre-Republican and Modern Turkish literature, to be potential destinations for literary tourism. As a result of the examination, it is understood that new literary destinations can be developed with reference to the novels of pioneering Turkish authors such as Halide Edip Adıvar, Reşat Nuri Güntekin, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Orhan Kemal, and Halit Ziya Uşaklıgil. It is emphasized that these new tourism destinations, to be integrated into tourism, will be the rich and successful outcomes of Turkey's 100-year Republican history, and they will play a significant role in ensuring that Turkish Literature and Turkish tourism attain the value they deserve in the future years of the Republic.

GİRİŞ

Turizm, yalnızca coğrafya üzerinde fizikî bir yer değiştirme hareketiyle sınırlı olmayıp, aynı zamanda yeni bilgilerin öğrenilmesi ve bakış açısının genişletilmesi gibi pek çok bilişsel edinim kazandıran yönüyle, zihin dünyasında da yeni

yerlerin keşfedilmesini sağlayacak nitelikte bir etkinlikler bütünüdür. Edebiyat turizmini ortaya çıkaran, kişilerin okudukları eserlerden etkilenmeleri ve merak duygusuyla yazarla veya eserle bağlantılı mekânları görme isteğinin onları seyahate yönlendirmesine paralel olarak, katılım gösterilen turizm faaliyetleri neticesinde gerek desti-

nasyon genelinde gerekse turizm ürünü özelinde ortaya çıkan merak güdüsü de kişileri yeni okumalara yönlendirebilecektir.

Okuyucuların bir eseri okuduktan sonraki yakın çevresiyle paylaşımları, yazar veya eser hakkındaki bilgi akışı, eleştiriler, eserden etkilenme süreci ve duygularının yoğunluğu, çeşitli sebeplerle eser hakkındaki anımsamaları gibi faktörler aracılığıyla kültürel tüketim sürecinin sona ermemesi, edebiyat turizmi odağında biriken itici faktörlere temel teşkil etmektedir. Nitekim okurun yakın veya uzak bir zaman diliminde gerçekleştirdiği edebiyat temelli kültürel tüketiminin etkisi gereği yazar veya eserle ilişkili edebiyat destinasyonuna ziyareti kaçınılmaz olabilecektir (Özdemir 2009: 39). Bu da edebiyatın turizme etkisi bağlamında değerlendirildiğinde, edebiyat turizminin popülerleşmesinde ve gelişiminde önemli çıktılar sağlayacaktır. Bu durum yapılan ziyaretlerin niş bir turizm türünden, destinasyonun popülerliğinin artışına bağlı olarak kitle turizmine dönüşmesi, edebiyatın etkisi dışında da destinasyonun farklı turist grupları tarafından ziyaret edilmesiyle sonuçlanabilecektir.

Alanyazın incelendiğinde, Herbert (2001) bir turizm ürünü olarak edebî mekânların sayısının giderek arttığını ve bu mekânların yalnızca edebiyat turistlerini değil farklı motivasyonlarla hareket eden çeşitli kesimlerden turistleri de çekmekte olduğunu belirtmiştir. Jia (2009), otantiklik temelinde edebiyat turizmi bölgesi oluşturulması üzerine yaptığı çalışmasında, kurgusal edebî değerlerin turizm ürününe çevrilerek pek çok destinasyonda başarı elde edildiğini öne çıkarmıştır. Yiannakis (2011) özellikle kırsal alanların edebiyat turizmi vasıtasıyla ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesinde ve yerel halkın sosyal kimliklerindeki etkilerinde önemli etkiye sahip olabileceğini vurgulamıştır. Çimen (2013) turizm ve edebiyat ilişkisi kapsamında edebiyat aracılığıyla turizmin belirli kitlelere ve bölgelere yayılmasının söz konusu olduğunun altını çizmiştir. Qinteiro (2020) çalışmasında edebiyat turizminin mevcut kaynakları ve gelişme potansiyelini ele alarak daha fazla turist grubuna hitap edilebileceğini ifade etmiştir. Bu çalışmalardan yola çıkılarak edebiyat turizminin çok boyutlu şekillerde

ele alındığı anlaşılmaktadır. Türkiye'deki mevcut edebiyat destinasyonlarının gelişimi ve yeni edebiyat destinasyonlarının turizme kazandırılmasının önemi aşikârdır.

Bu çalışmada, öncelikle edebiyat ve turizm arasındaki ilişki irdelenmiş ve edebiyat turizmi kavramı açıklanmıştır. Ardından Cumhuriyet'in kuruluşunun Türk Edebiyatı'ndaki yansımalarını anlamak üzere Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı üzerinde durulmuş ve dönemin ilk yazarlarının hangi yönleriyle ön plana çıktığı aktarılmıştır. Çalışmanın amacı doğrultusunda Cumhuriyet Dönemi'nde edebiyat turizmine kazandırılmış destinasyonlar örnek alınmış ve potansiyel yeni edebiyat turizmi destinasyonları önerilmeye çalışılmıştır. Son olarak, önerilen yeni destinasyonların hangi temellere dayandırılarak bir edebiyat destinasyonu olabileceğine ve turizme yönelik muhtemel olumlu etkilerine yer verilmiştir.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI VE EDEBİYAT TURİZMİ

Cumhuriyetin ilanıyla yeni bir dinamizm kazanan toplumsal yapıya yol gösterilmesi ve cumhuriyet değerlerinin benimsetilmesi hususunda, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı belirgin bir rol üstlenmiştir. Aynı zamanda edebiyat aracılığıyla Anadolu'nun çeşitlilik arz eden zengin kültürel değerlerinin görünür kılınmasına katkı sağlanmıştır. Böylece Türkiye genelindeki destinasyonlar için potansiyel turizm ürünleri kazandırılması bakımından önemli bir zemin ve kaynak oluşturulmuştur. Bununla birlikte edebiyat turizmi kapsamındaki turizm ürünleri odağında; kültürel bütünlüğe netlik kazandırılması ve toplumsallaşma sürecinin daha sağlıklı bir yapıya kavuşturulması yönünden de çeşitli faydalar elde edilmiştir.

Yukarıda aktarılan bilgilerin daha anlaşılır kılınması hususunda bu başlık altında, öncelikle edebiyat ve turizm arasındaki ilişki irdelenmiştir. Ardından edebiyat turizmi ve kapsamı açıklanmıştır. Daha sonra Türkiye'deki edebiyat turizmi destinasyonlarına yer verilmiş ve yeni edebiyat turizmi destinasyonları önerebilmek için Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nın içe-

riğine ve dönemin ön plana çıkan yazarlarına değinilmiştir.

Edebiyat ve Turizm Arasındaki İlişki

Edebiyat ve turizm birbirinden farklı özelliklere ve boyutlara sahip olması bakımından genel olarak birbirine uzak alanlar gibi görülmektedir. Fakat post-modern dönemle turizm paradigmasındaki değişim ve gelişimlerin sonucu olarak edebiyatın turizm üzerindeki etkisi de gün yüzüne çıkmıştır. Bu doğrultuda edebiyat ve turizm birbirini etkileyen ve çeşitli şekillerde ilişki içinde olan iki disipline dönüşmüştür (Balci ve Dilek 2021: 12). Edebiyat ve turizmin ilişkisi her iki disiplin açısından da farklı biçimlerde ele alınabilir. Edebiyat ürünlerinin birey veya toplum üzerindeki doğrudan ya da dolaylı etkisi bir turizm olayına dönüşebileceği gibi turizmin de edebiyatı çeşitlendirmesi ve geliştirmesi söz konusu olabilmektedir. Nitekim okuma ve seyahat etme arasında da önemli bir ilişkinin olduğunu söylemek mümkündür. Okuma eylemi birçok seyahati, seyahat ise yeni okuma deneyimlerini ortaya çıkarır. Fakat bu ilişkiye bağlı hareketlerin eşzamanlı veya kısa süre içinde gerçekleşmemesinden kaynaklı olarak kişiler, çoğunlukla edebiyat-turizm ilişkisini fark etmeyebilir (Özdemir 2009: 33).

Çalışmalarda özellikle 90'lı yıllardan itibaren daha sık ele alınır hâle gelen edebiyat ve turizm arasındaki ilişkinin varlığı ve aralarındaki güçlü etkileşim, turizm açısından bakıldığında nispeten daha yeni işlenir olmasına rağmen (Squire 1994; Herbert 1996; O'neill vd. 2005; Müller 2006; Hoppen vd. 2014; Qinteirol vd. 2020) edebiyat bilimi açısından oldukça eski zamanlara dayanmaktadır. Gilgamış Destanı'nın dünyanın bilinen ilk destanıdır ve eserde Gilgamış'ın sonsuz yaşamın sırlarını keşfetmek üzere çıktığı yolculuk ve yolculuk esnasında yaşananlar anlatılır. Bununla birlikte modern Batı kültürünü oluşturan ve günümüze ulaşabilmiş Batı edebiyatının en eski ikinci metni Odysseia'da ise Troya Savaşı kahramanı İthake Kralı Odysseus'un vatanına dönüş yolculuğu ve serüvenleri anlatılır. Bu bilgilerden yola çıkılarak dünyanın ilk yazılı metinlerindeki

yolculuk temasının öne çıkması dikkat çekicidir (Tırlı 2018: 164-165).

Okuma faaliyetiyle adeta bir turistik gezi gibi yeni dünyalar, bilgiler, kişiler, hayatlar, olaylar keşfedilir. Turizm olayında da yaşamdan kareleri, sahneleri seyretmek ve deneyimlemek de farklı bir okuma biçimidir. Temelinde de bu iki okuma biçiminde aynılık söz konusudur. Nitekim edebiyat ve turizm aynı kültürel sistemin farklı fakat kendi içinde ilişkili dinamikleridir. Farklı olma ve özgünlük arayışı her iki disiplinin de temel amacı olduğundan doğal hazinelere, kültürel çevrelere ve belleklere ulaşma çabası olağandır. Buradan hareketle okuma ve seyahat etme eylemlerinin aynı belleğin farklı şekillerde işlenmesi olarak değerlendirmek mümkündür (Özdemir 2009: 33-34, 39).

Son yıllarda tüketicilerin daha spesifik ve kişiye özel ürünleri talep etmesindeki belirgin artış, turizmde yeni alternatifler geliştirilmesine ve özel ilgi turizminin ön plana çıkmasına zemin hazırlamıştır. Kişilerin, gezi deneyimlerinin artmasıyla gezi tercihlerinde farklılaşmaların ortaya çıkması ve daha özel amaçlı gezilere katılma eğilimi söz konusu olmuştur. Özel ilgi turizmi, alternatif bir turizm türü olmakla birlikte daha özel ve kişiye özgü tasarlanmış olmasıyla turistlere farklı hizmetler sunması bakımından niş turizm pazarında yer alan bir turizm çeşididir (Akoğlan Kozak ve Bahçe 2012: 118). Edebiyat turizmi de özel ilgi turizmi kapsamında değerlendirilen bir turizm türü olmasıyla birlikte, edebiyat turizminin hangi turizm türü altında değerlendirilmesi gerektiğine yönelik alanyazında farklı görüşler yer almaktadır (Balci ve Dilek 2021: 2). Kimi çalışmalarda edebiyat turizminin, kültür turizminin bir türü olarak değerlendirilmesi gerektiği savunulurken (Jia 2009; Smith 2012; Ferreira vd. 2020) kimi çalışmalarda ise; edebiyat turizminin miras turizmi kapsamında ele alınması gerektiği düşüncesi yer almaktadır (Squire 1994; Herbert 2001; Hoppen vd. 2014; Agarwal ve Shaw 2017).

Edebiyat turizmini Squire (1996: 119), okuyucuların edebî tasvirler veya edebî şahsiyetlerle bağlantı kurabileceği yerler olarak tanımlamıştır. Benzer şekilde Herbert'in (2001: 312) edebiyat turizmini, miras turizmi kapsamında değerlendir-

diği mekân temelli görüşünden yola çıkıldığında kültür ve miras turizmini farklı kılan unsurun ne olduğu sorusu ön plana çıkmaktadır.

Aslında kültür turizmi ve miras turizmi kısmen örtüştüğü için tamamen farklı iki turizm biçimi olarak tanımlanamaz. Bu noktada temel farkı oluşturan unsur; miras turizminin, bir yeri benzersiz kılan yerel manzaraya, mimariye, insanlara, eserlere, geleneklere ve hikâyelere gömülü bir yer duygusu yaratması bakımından daha “yer temelli” olması özelliğiyle açıklanabilir. Kültür turizminde ise deneyimler benzer türden olsa da daha az yer temellidir. Örneğin; bir sanatçıya ait eseri sanatçının evinde görmek, bir miras turizmi deneyimi olarak kategorize edilirken; sanatçının sanatını, ikamet ettiği veya çalıştığı yerden uzakta bir serginin parçası olarak izlemek, bir kültür turizmi deneyimi olarak yorumlanmaktadır (Hoppen, vd. 2014: 39). Balcı ve Dilek (2021: 3) tarafından ise hem kültür turizmi hem de miras turizmi ile ilişkili olmasından yola çıkılarak edebiyatın turizminin, özü bağlamında kültür temelli bir özel ilgi turizmi türü olduğu ileri sürülmüştür.

Verilen bilgilerden hareketle edebiyat ve turizm arasında yakın bir ilişki olduğu çıkarımı yapılabilir. Edebiyat turizminin hangi turizm türü kapsamında ele alınması gerektiği ise alanyazında henüz netleşmediğinden, kendi dinamikleri içinde değerlendirilmesi yerinde olacaktır.

Edebiyat Turizmi ve Kapsamı

Edebiyat turizmi ilk olarak 17. yüzyılda eğitimi, genç insanların siyasî veya profesyonel bir kariyere başlamadan önce Avrupa’yı dolaşması ve edebî yerleri ziyaret etmesiyle organize şekilde gerçekleşmiştir (Chelnokova vd. 2020: 587). Yazarlar ve onların edebî eserleriyle ilişkilendirilen mekânlara ve olaylara dayalı bir niş turizm biçimi olarak gelişen edebiyat turizmi, çağdaş turizm ortamında giderek daha popüler hâle gelen bir olgudur (Smith 2012: 1). Nitekim edebiyat, tarihi etkileyen ve ondan etkilenen kültürel bir unsur olarak ve “sanki” varmış gibi kurgusal tasavvura entegre edilmiş gerçekliğin bir yansıması olarak işlev görmektedir (Menezes 2022: 81).

Edebiyat turizmi araştırmacısı Squire (1993: 5) edebiyat turizmini; “kitaplar veya yazarlarla ilgili çağrışımlarıyla ünlü yerlere seyahat” olarak tanımlamıştır. Butler (2022) ise edebiyat turizmini; katılımcıların; bir yazarın evi, ünlü bir edebî karakter ya da edebî mekânla ilgili olabilecek bir yere ilişkin edebî bağlantıları deneyimleme arzusuyla motive olduğu bir turizm şekli olarak ifade etmektedir. Bu tanımlardan yola çıkılarak edebiyat turistini de “önceki okuma deneyimleriyle ilişkili duyguları güçlendirmek, genişletmek ve doğrulamak amacıyla bir yazarın hayatı ve/veya yazılarıyla ilişkili yerlere seyahat eden kişi” olarak tanımlamak mümkündür. Bir edebiyat turistinin okuma eyleminden sonra hissettiği duygular doğrultusunda gerçekleştirdiği seyahatinin amacına ulaşması, okuyucunun yazara ve “metine yaklaşması” yani ilgili edebiyat destinasyonunda var olmasıyla söz konusu olacaktır (Watson 2022: 93).

Edebiyat turizmi, kişilerin okudukları esere ilişkin her detaydan beslenebilen bir merak duygusundan hareketle ortaya çıkmıştır. Nitekim okuyucular okudukları bir edebî eserdeki gerçek ya da kurgusal karakterden, sözü geçen ya da olayların gerçekleştiği mekânlardan, destinasyonlardan ve bizatihi eserin yazarından etkilenilmekte, merak etmekte ve bu doğrultuda seyahat kararı alabilmektedir. Söz konusu seyahatle başlayan süreç boyunca gerçekleştirilen faaliyetler bütünü de turizmin doğasıyla uyuşarak edebiyat turizmi kapsamında değerlendirilmektedir.

Herbert’e (2001) göre, turistlerin, romanlar için ortam oluşturan edebî mekânlara çekilebilmesinde yazarın kurgusu oldukça önem arz eder. Çünkü eser, yazarların bildiği yerlerde geçiyor olabilir ve bu tür yerlere özel bir anlam veren şey gerçek ile hayalin birleşmesidir. Kurgusal karakterler ve olaylar genellikle en güçlü unsurlar olarak görülür. Yazarların yaşadıkları evler, oldukları yerler veya çalışmalarını yaptıkları/eserlerini yazdıkları yerler, eserdeki kahramanların yaşam yerleri yazarların izlerini arayan edebiyat turistleri için otantik bir deneyim, duygusal bağ ve nostalji yaşama imkânı sunar (Herbert 2001: 314; Chelnokova vd. 2020; Çevik 2022: 91).

Edebiyat yazarlarının ve eserlerinin etkisi süreklilik arz eder niteliktedir. Bu bağlamda kişilerin geçmişte veya yakın zamanda okumuş oldukları bir edebî eser, bir seyahate yönelik destinasyon seçimini ve destinasyonda deneyimlenmek istenen tecrübelerin belirlenmesinde rol oynayacaktır. Bununla birlikte okurun bir yazarın veya eserin etkisiyle turiste dönüşümü de, hem karmaşık hem de farklı boyutlar içermektedir. Okuyucular, okudukları bir romanın etkisiyle destinasyonlar hakkında çeşitli meraklar, sempatiler, ön yargılar geliştirebilmekte ve rutinden farklı eğilimler sergileyebilmektedir (Özdemir 2009: 39, 44). Bu da okurun turiste dönüşmesinde önemli bir faktör olarak söz konusu etkiler doğrultusunda destinasyonların edebiyat destinasyonu kimliği kazanmasına zemin hazırlamaktadır.

Dünyadaki popüler edebiyat turizmi destinasyonlarına bakıldığında; Yeni Zelanda, Amerika Birleşik Devletleri, Fransa, Hindistan, Japonya, Birleşik Krallık ve İrlanda ön plana çıkmaktadır. Bu doğrultuda edebiyat turizmi pazarında bir büyüme olduğu gözlemlenmektedir. 2022 yılı verilerine göre, dünyada edebiyat turizmi pazarı gelirlerinin 2,2 milyar \$ civarına ulaştığı tahmin edilmektedir. Pazardaki %3'lük yıllık büyüme beklentisi doğrultusunda da 2032 yılına kadar edebiyat turizmi pazarı gelirlerinin 2,96 milyar \$ seviyelerine yükseleceği ön görülmektedir¹.

Türkiye'deki Edebiyat Turizmi Destinasyonları

Edebiyatın, geçmişten günümüze okurları cezbeden, başka dünyalara götüren ve hem zihni hem de ruhu besleyen yapısı, okurların merak duygusunu tetikleyerek yeni deneyimler yaşama arzusu oluşturmaktadır. Bu bağlamda edebiyat, hâlihazırda sıradanlıktan uzaklaşmak amacıyla yeni arayışlarda olan insanlara çeşitli fırsat pencereleri sunmaktadır.

Niş bir turizm türü olarak varlığını gösteren edebiyat turizmi, edebiyat aracılığıyla insanların turizm faaliyetlerine katılmasına gerekçe oluşturmakta ve destinasyonlar için yeni potansiyeller ortaya çıkarmaktadır. Örneğin, hâlihazırda

belirli turizm türlerine ev sahipliği yapan bir destinasyon, edebiyat turizmi aracılığıyla turizm ürünü yelpazesini genişletmekte ve turist çekim gücünü arttırmaktadır. Bununla birlikte bilinir herhangi bir turizm potansiyeli olmayan bir destinasyonun da edebiyat aracılığıyla popülerleşmesi ve turistler tarafından ziyaret edilir hâle gelmesi olasıdır. Bu duruma Yamaç Erdoğan'ın (2022) çalışmasında yer verdiği Bursa ilindeki Zeyniler Köyü'nün bir edebiyat turizmi destinasyonu olma süreci örnek verilebilir.

Edebî yerlerin anlamlarını oluşturan unsurların, yazarlarla olan bağları ve romanların geçtiği mekânlar olması ve bu tür yerlerin turistler için bir çekicilik oluşturarak edebiyat turizminin de bir parçasını oluşturmasından hareketle (Herbert 2001: 312) Türkiye'de edebiyat turizmi bağlamında ön plana çıkarılmış pek çok destinasyon söz konudur. Gerek edebiyatla bağlantılı müzeler ve yazar müzeleri olarak gerekse edebiyat/yazar sokakları, edebiyat otelleri, anıtlar gibi pek çok mekânla çeşitli şehirlerde edebiyat turizmi geliştirilmeye çalışılmaktadır. Bununla birlikte yapılan edebiyat festivalleri ve kitap fuarları da turizm hareketliliğine sebep olmakta, edebiyatseverleri festivallerin/fuarların yapıldığı destinasyonlara yöneltmektedir. Aşağıda yer alan tablolarda Türkiye'de yer alan ve edebiyat turizminde çekicilik unsuru oluşturan farklı türlerdeki çeşitli mekânlara yer verilmiştir.

Tablo 1'de Türkiye'deki genel edebiyat müzelerinin daha eski tarihlerde özellikle İstanbul'da yer aldığı görülmektedir. Son 10 yıl içinde edebiyat müzelerinin farklı şehirlerde de açılmaya başlanması önemli bir gelişme olsa da bu tür müzelerin Anadolu'nun çeşitli şehirlerinde daha da yaygınlaşması gerekmektedir.

Balcı ve Dilek'in (2021) Türkiye'nin ilk "Edebiyat Turizmi" kitabını alanyazına kazandırmasının ve yukarıda yer alan tabloları derleyerek oluşturmasının, edebiyat turizminin ve edebiyat turizmi destinasyonlarının daha bilinir hâle gelmesinde önemli katkılar sunacağı açıktır. Türk Edebiyatı'nın ve eser sayısının zenginliği ile birlikte her daim yazarlar tarafından yeni edebî eserlerin üretildiği göz önüne alındığında henüz keşfedilmemiş pek çok edebiyat turizmi

¹ (Future Market Insights 2022).

Tablo 1. Türkiye'deki Genel Edebiyat Müzeleri

Müzenin Adı	Konum	Kuruluş Yılı
Tanzimat Müzesi	İstanbul	1952
Divan Edebiyatı Müzesi	İstanbul	1975
Karikatür ve Mizah Müzesi	İstanbul	1975
Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Basın Müzesi	İstanbul	1988
Anadolu Üniversitesi Eğitim Karikatürleri Müzesi	Eskişehir	2004
İzmir Neşe ve Karikatür Müzesi	İzmir	2010
Dedeoğlu Şairler ve Yazarlar Evi	Kahramanmaraş	2012
İzmir Basın Müzesi	İzmir	2012
Türkiye Yazarlar Sendikası Edebiyat Müzesi	İstanbul	2012
Şair ve Yazarlar Evi	Ankara	2012
Nilüfer Edebiyat Müzesi	Bursa	2018
Muhibbi Edebiyat Müze Kütüphanesi	Trabzon	2018
Yedi Güzel Adam Edebiyat Müzesi	Kahramanmaraş	2019
Cin Ali Müzesi	Ankara	2019

Kaynak: Balcı ve Dilek 2021: 38'den faydalanılarak yazar tarafından geliştirilmiştir.

potansiyeline sahip destinasyonların olması söz konusudur.

Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı

Türk Edebiyatı'nın 1923 yılı sonrası; "Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı" terimiyle ifade edilir. Bu dönemin yazarlarının büyük kısmı II. Meşru-

tiyet Dönemi'nde tanınmış, Osmanlı Devleti'nin yıkılışına ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna tanıklık etmiş kişilerdir. Yazarların bir kısmı bizzat savaşın içinde bulunmuş, Milli Mücadele döneminde Ankara'yı desteklemiş ve dönemin tüm zorluklarını yaşayıp aktararak halk ile aydınların birleşmesini sağlamıştır (Enginün

Tablo 2. Yazar Müzeleri ve Tarihleri

Müze Adı (Konum-Kuruluş Yılı)	
Mevlana Müzesi (Konya-1926)	Rıfat Ilgaz Müzesi (Kastamonu-2008)
Âşiyân Müzesi (İstanbul-1945)	Mehmet Akif Ersoy Müze Evi
Adam Mickeiwicz Müzesi (İstanbul-1955)	Kemal Tahir Müzesi
Ziya Gökalp Müzesi (Diyarbakır-1956)	Ahmet Arif Edebiyat Müze Kütüphanesi (Diyarbakır-2011)
Sait Faik Abasıyanık Müzesi (İstanbul-1959)	Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi (İstanbul-2011)
Hacı Bektaş-ı Veli Müzesi (Nevşehir-1964)	Karacaoğlan Edebiyat Müze Kütüphanesi (Adana-2011)
Yunus Emre Müzesi (Eskişehir-1974)	Mehmet Akif Ersoy Edebiyat Müze Kütüphanesi (Ankara-2011)
Cahit Sıtkı Tarancı Evi Kültür Müzesi (Diyarbakır-1974)	Erzurumlu Emrah Edebiyat Müze Kütüphanesi (Erzurum-2012)
Âşık Veysel Müzesi (Sivas-1982)	Evliya Çelebi Edebiyat Müze Kütüphanesi (Kütahya-2013)
Namık Kemal Evi Müzesi (Tekirdağ-1994)	Cemil Meriç Kültür Evi (Hatay-2014)
Hüseyin Rahmi Gürpınar Müzesi (İstanbul-2000)	Yahya Kemal Beyatlı Müzesi (İstanbul-2016)
Orhan Kemal Müzesi (İstanbul-2000)	Tarık Dursun Yazar Evi (İzmir-2016)
Necati Cumalı Anı ve Kültür Evi (İzmir-2004)	Hacı Bayram Veli Müzesi (Ankara-2017)
Ahmet Kutsi Tecer Kültür Evi ve Müzesi	Halide Edip Adivar ve Kadın Kahramanlar Müzesi (Ankara-2017)
Karagöz Müzesi- Bursa (2007)	Haldun Taner Müze Evi (İstanbul-2018)
Enver Gökçe Müzesi (Erzincan-2008)	

Kaynak: Balcı ve Dilek 2021: 48-49.

Tablo 3. Türkiye'deki Edebiyat Festivalleri

<i>Festival Adı</i>	<i>Düzenlendiği Yıl</i>	<i>Konum</i>
İstanbul Comics and Art Festival	2016'dan itibaren	İstanbul
İstanbul Şiir ve Edebiyat Festivali	2019'dan itibaren	İstanbul
Kara Hafta Edebiyat Festivali	2014'ten itibaren	İstanbul
LiteraTür Online Çocuk Edebiyatı Festivali	2020'den itibaren	İstanbul
Ordu Uluslararası Edebiyat Festivali	2010-2014	Ordu
Orhan Kemal Edebiyat Festivali	2016'dan itibaren	Adana
Pendik Edebiyat Festivali	2019'dan itibaren	İstanbul
Roman Kahramanları İstanbul Edebiyat Festivali	2015'ten itibaren	İstanbul
Uluslararası İzmir Edebiyat Festivali	2016'dan itibaren	İzmir
Uluslararası Trabzon Edebiyat Festivali	2014'ten itibaren	Trabzon
Yaşar Kemal Kültür, Sanat ve Edebiyat Festivali	2020'den itibaren	Adana

Kaynak: Balcı ve Dilek 2021: 259.

2019: 2). 29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyetin ilân edilmesiyle, toplumsal hayatın her alanında meydana gelen köklü değişiklikler, söz konusu halk-aydın etkileşimini daha mühim kılmıştır. Bununla birlikte Türk Edebiyatı da yeniden şekillenmiş, yeni bakış açıları, üslup özellikleri ve sanat akımları gelişmiştir.

Çalışma kapsamında edebî türler arasından roman türüne yoğunlaşarak gerekli aktarımlar yapılacağından, roman ile ilgili bilgiler verilmesi yararlı olacaktır. Roman; yazıldığı dönem içindeki siyasal ve sosyal koşullar çerçevesinde gerçekleşen toplumsal yaşamdaki meselelerin gündelik hayat üzerinden aktarıldığı, yer yer söz konusu dönemlerin içinde yaşamış olan yazarların deneyim ve gözlemlerini de yansıtan önemli kaynaklardır (Sumbaş 2017: 5). Romanı; kişilerin iç dünyalarını, serüvenlerini, toplumsal bir olayı veyahut durumu ayrıntılarla birlikte öykülemeyi amaçlayan, anlatım yolu olarak düzyazının kullanıldığı bir edebiyat türü olarak tanımlamak mümkündür (Özkırımlı 2004b: 1074). Roman türünün ortaya çıkış zamanına yönelik farklı düşüncelerin olmasıyla birlikte, Batı'da 18.-19. yüzyıllarda bir edebiyat ürünü olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Romanın Türk Edebiyatı'na girmesi ise batılılaşma hareketleriyle birlikte Tanzimat Dönemi'nde gerçekleşmiştir. Nitekim Tanzimat Dönemi öncesindeki edebiyat ürünlerin-

de, roman ya da öykü tekniği yer almamaktadır (Oğuzhan 2007: 119-120).

Millî Edebiyat romanında Batıcı, kozmopolit, milliyetçi gibi farklı ideolojilerin yansımalarını görmek mümkündür. Bununla birlikte, Millî Edebiyat döneminden olan Halide Edip Adıvar, Reşat Nuri Güntekin, Yakup Kadri Karaosmanoğlu gibi yazarlar, Cumhuriyet Dönemi'nin ilk romancılarıdır. Millî Mücadele sırasında Anadolu'ya geçerek tüm mücadele sürecini Anadolu'da geçiren Halide Edip Adıvar başta olmak üzere, yazarlar Millî Mücadele'yi kalemleriyle de desteklemişlerdir. Bu isimlerin yanı sıra Cumhuriyetin gerçekleşmesinin edebiyat kısmında yer alan entelektüel kadronun içinde, farklı edebî türlerde ön plana çıkmış Ziya Gökalp, Yahya Kemal Beyatlı, Faruk Nafiz Çamlıbel gibi isimlerin de sayılması yerinde olacaktır (Andı 2006: 166; Enginün 2019: 31-32).

Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nda ele alınan temalar incelendiğinde; Osmanlı Devleti'nin son yıllarındaki Batılılaşma temasının romanlarda ağırlıklı yer aldığı görülmektedir. Örneğin; Millî Mücadele Dönemi'nde Halide Edip Adıvar; modernleşme ile yaşanan sorunlar, vatan sevgisi, bireysel duygular ve kadın temalarını işlemiştir. Yakup Kadri Karaosmanoğlu; savaş, toplumsal çözülüş, siyasi çekişmeler, köylülerin ve köylülerin durumu, yozlaşma, siyasî ve sosyal şartlar kapsamında imkânsız aşk temaları-

nı ön plana çıkarmıştır. Reşat Nuri Güntekin ise; Anadolu'daki toplumsal yaşam ve sorunlar, kur-tuluş için eğitimin önemi ve Batılılaşmayı yanlış anlama temalarını ele almıştır (Özkırımlı 2004a: 29, 592; Özkırımlı 2004b: 780; Küçüksayacıgil ve Küçükşen 2021: 378). Temelde ise Türk romancı-lığının toplumsal meseleler üzerine yükseldiğini (Sumbaş 2017: 20) ve Tanzimat'la başlayan mo-dernleşme sürecinin, romancılığa da her yönüyle yansiyarak özellikle toplumsal hayatta yaşanan sorunları ele aldığını söylemek mümkündür.

Sanat anlayışları ve geçiş süreci kapsamında değerlendirildiğinde, Türk Edebiyatı'nda öne çıkan yazarlardan bazıları (Halit Ziya Uşaklıgil, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Mehmet Rauf) Cum-huriyet öncesi sanat anlayışlarını sürdürmeye devam etmiştir. Bu sebeple, söz konusu yazarlar "Cumhuriyet Dönemi yazarları" kapsamında yer almasa da, ürettikleri eserlerin Cumhuriyet'in 1923-2023 yıllarını kapsayan yüz yıllık tarihi boyunca turizme kazandırılmış pek çok edebi-yat turizmi ürünü ve destinasyonu oluşmasına zemin hazırlamaları bağlamında bu çalışmanın amacına hizmet edeceği düşünülmektedir.

İNCELEME YAKLAŞIMI

Bu çalışmada edebiyat alanındaki yazarların ve eserlerin, edebiyat turizmi kapsamında ye-ni edebî alanlar, müzeler, sokaklar gibi edebiyat destinasyonları oluşturulmasına önemli katkı-lar sağlamasından hareketle, içeriği ve gerekçesi bağlamında turizme kazandırılacak yeni edebi-yat destinasyonlarının önerilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda Türk Edebiyatı'nda yer alan tüm eserlerin incelenmesinin zor olması önemli bir sınırlılık oluşturmaktadır. Çalışmanın amacı ve sınırlılıkları kapsamında eserlerin seçilmesi ve incelemesi yapılmıştır.

Çalışmada genel olarak Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'na ağırlık verildiğinden, öncelik-li olarak bu dönemin eserlerinden roman türüne ait eserler incelenmiştir. Alternatif edebiyat des-tinasyonu önerileri için eserlerin seçimi belirli bir düzende değil, tesadüfi olmayan şekilde sınırlı-lıklar kapsamında ulaşılabilen şekilde seçilmiştir. Bu eserlerdeki içeriklerin yeni bir edebiyat tu-rizmi destinasyonuna elverişliliği değerlendiril-

miştir. Yeni bir destinasyon önerisi getirebilmede daha çok somut gerekçeler ve destinasyonun ne tür avantajlar sağlayabileceği üzerinde durul-muştur. Bununla birlikte Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı öncesi yazarlarının ve eserlerinin Cumhuriyet'in 100 yıllık tarihi içinde edebiyat destinasyonlarına katkı sağlaması bakımından bu eserler de göz ardı edilmemiştir. Ayrıca mo-dern Türk Edebiyatı yazarları ve eserleri de yeni edebiyat destinasyonlarına zemin hazırlayabile-ceğinden değerlendirme dâhiline alınmıştır.

TURİZME KAZANDIRILABİLECEK ALTERNA-TİF DESTİNASYONLAR

Türk Edebiyatı'nda yer edinmiş yazar ve eserle-ri kapsamında yeni birer edebiyat turizmi desti-nasyonu olabilecek potansiyele sahip olduğu ve turizme kazandırılmasının fayda sağlayacağı dü-şünülen alternatif edebiyat destinasyonu önerile-ri aşağıda yer almaktadır.

Mor Salkımlı Ev- Halide Edip Adıvar

Cumhuriyet Dönemi'nin ilk romancıları arasın-da yer alan Halide Edip Adıvar'ın "Mor Salkımlı Ev" isimli eserinde yazar, çocukluğunu ve 1918 yılına kadarki yaşamını kaleme almıştır. Kitabın birinci ve ikinci bölümü 1955 yılında "Yeni İstan-bul" gazetesinde tefrika edilmiş olup bu iki bö-lüm 1963 yılında birleştirilmiş ve Atlas Yayınları tarafından "Mor Salkımlı Ev" adıyla kitap olarak basılmıştır. Otobiyografik bir özellik taşıyan ro-manda, Halide Edip'in kendi çocukluğu, yetişme süreci, ilk yazıları, yaptığı ilk evliliği ve ayrılma süreci, Milli Mücadele'ye başlama gerekçeleri yer alır. Mor Salkımlı Ev, yazarın çocukluğunun geç-tiği, Beşiktaş'taki bir evdir ve uzun yıllar boyun-ca yazarın rüyalarına girmiştir (Adıvar 2020a):

"Hafızasında hayatın kendini kayda başladığı" bu evi yazar eserinde şöyle betimler: "İhlamur'a giden uzun caddeye inen, birbirine muvazi dik yokuşlardan birinin hemen tepesinde-dir. Bu evden sonra gelen kırmızı kâgir konak bu yokuşun son evidir. Tepenin solu koyu yeşil çamlar, nazlı söğütler arasında Abdülhamit'in Beyaz Saray'larını (Yıldız Sarayı) görürken sağ tarafta Adalar Denizi'nin mavi sularına bakar. Arka taraftaki bahçeye nazır pencereler, çif-te merdivenlerin sahanlıklarındaki ince uzun

pencereleri, baştanbaşa mor salkımlıdır ve akşam güneşinde mor çiçekler arasında camlar birer ateş levhası gibi parlar.”

Yazar, eserinde bu ifadeyle birlikte Mor Salkımlı Ev’i detaylı şekilde betimlemeye devam eder. Cumhuriyet Dönemi’nin en önemli yazarlarından olan, Millî Mücadele Dönemi’nde de aktif rol oynamış kadın kahramanlar arasında başta gelen Adıvar’ın, geçmişten günümüze eserlerinin popülaritesini yitirmemiş olması ve her dönemde bilinirliğinin devam etmesi söz konusudur. Ankara’da yazarın ismini taşıyan bir müze yakın tarihte açılmış durumdadır. Bunun yanında yazarla daha derin bağlar kurmak isteyen okuyucuları ve edebiyat gezginleri için İstanbul Beşiktaş’ta eserde yer alan betimlere uygun tasarlanmış kurgusal bir ev turizme kazandırılabilir. “Mor Salkımlı Ev” ismiyle açılacak bu evin gerek eseri yaşatmak ve bilinirliğini arttırmak gerekse iç dizaynında yer alabilecek Halide Edip Adıvar’a ait eşyalar, eserlerinin birer örneği, ilk yazılarının çerçevesiyle suretleri, Milli Mücadele Dönemi’ndeki çabalarının fotoğraf ve videolarla anlatıldığı dijital sunumlarla edebiyat turistlerine yönelik bir çekim unsuru oluşturulabilir. Nitekim daha önce söz edildiği gibi edebiyat turistleri yazar veya yazarla ilişkili mekânlarda var olarak ve çeşitli eşyalara temas ederek daha tatminkâr deneyimler yaşayabileceklerdir.

Sinekli Bakkal-Halide Edip Adıvar

Türk Edebiyatı’nın en fazla okunan romanlarından olan Halide Edip Adıvar’ın kaleme aldığı “Sinekli Bakkal” eseri ilk olarak 1935 yılında Londra’da İngilizce olarak “*The Clown and His Daughter*” (Soytarı ve Kızı) ismiyle basılmıştır. Yine 1935 yılında Türkçe olarak “Haber” gazetesinde tefrika edilmiş olan roman, 1936 yılında da kitap olarak basılmıştır. Yazar, II. Abdülhamit Dönemi’nin toplumsal, kültürel ve siyasal hayatını, romanda geçen farklı sınıflara mensup kahramanlar aracılığıyla yansıtarak sanat ve töre değerlerinin de altını çizmektedir (Adıvar 2020b).

“Bu dar arka sokak bulunduğu semtin adını almıştır: Sinekli Bakkal. Evler hep ahşap ve iki katlı.” cümlesiyle başlayan romanda geçen Sinekli Bakkal Sokak bugünkü adıyla İstanbul Aksaray’da “Si-

nekli Bahçe Sokak” adıyla yer almaktadır. Görgün (1999) Sinekli Bahçe Sokağı’nın mevcut halini şöyle aktarmaktadır:

“Gözümüzü yumduğumuzda Halide Edip’in klasikleşmiş denebilecek tasviriyle o sokağı gönlümüzde hissetsek de gözümüzü açtığımızda karşımızda dokuz katlı beton apartmanların altında ezilmiş bir sokaktan başka bir şey belirmiyor. Sokağa giriyorsunuz ve üşüyorsunuz. Bu üşüme, Sinekli Bakkal’ın pencerelerinde kırmızı toprak saksılarında al, beyaz, mor sardunya, küpe çiçeği, karanfil ve kararmış gaz tenekeerlerinde öbek öbek yeşil fesleğeni olan ahşap evlerin serinliğinden değil, apartmanların soğuk görüntülerinden. (...) Sinekli Bahçe Sokak dediği sokaktaki görüntüler şunlar: Kapılarının özü zift ve üstüplü bezlerle kapanmış otomobil lastiği tamirhaneleri, henüz süt getirmiş kamyonlarla görünmez olmuş küçük bakkal ve minik marketler...”

Eserde geçen tasvirle mevcut Sinekli Bahçe Sokağı’nın arasındaki belirgin fark, bu kadar meşhur bir eserin neden edebiyat turizmi aracılığıyla canlandırılmadığı, belirli restorasyon çalışmaları yapılarak dönemin atmosferini yansıtacak bir otantikliğin sağlanmadığı sorusunu akla getirmektedir. Bu bağlamda yetkili birimlerce bu sokak yeniden düzenlenebilir ve edebiyat turizmine kazandırılarak okuyucuların ilgisini cezbedebilir. Eserde Sinekli Bakkal sokağın ismi olsa da başkarakter Emine, eşi Tefrik’in bakkalını işletmeye başlar. Bu bağlamda sokağın restore edilip turizme kazandırılmasında ortaya çıkabilecek zorluklara karşılık başka bir alternatif de yine aynı sokakta kurgusal mekân şeklinde bir bakkal açılarak eserde geçen kahramanların canlandırılmaları, dönemin atmosferini yansıtan eşyalar, hediyelik ürünler ve Halide Edip Adıvar’ın eserleri, yazıları ve fotoğraflarıyla tasarlanabilir. Türk romanları arasında önemli bir yere sahip olan eserin bu şekilde edebiyat turizmine kazandırılmasıyla gerek ilgili sokağın bilinirliğinin artarak ziyaretçileri çekmesi gerekse yazarın ve eserin anısının yaşatılması söz konusu olacaktır. Nitekim edebiyat turistlerinin özel ilgi turizmi kapsamında spesifik nedenlerle seyahat edebildiği düşünüldüğünde bir edebî eser aracılığıyla tek bir sokağı görmek amacıyla seyahat etmesi olağan bir durumdur.

Hanımın Çiftliği-Orhan Kemal

Asıl ismi Mehmet Raşit Öğütçü olan Orhan Kemal'in kaleme aldığı birçok eserin yanı sıra "Vukuat Var" (1958), "Hanımın Çiftliği" (1961), "Kaçak" (1970) birbirinin devamı niteliğindeki üçlemesiyle Türk Edebiyatı'nda önemli bir yer edinmiştir. "Vukuat Var" romanında, yoksullaşan köylülerle giderek güçlenen toprak ağaları arasındaki yükselen gerginlik ortamını ve kadın işçilerin kimliklerini yeniden inşa etmesini ele almaktadır (Kemal 2019a). "Hanımın Çiftliği" romanında ise 1960'lı yılların sınıflar arası çekişmelerini ve paranın gücünün getirdiği sancılarla aşk duygusunun soysuzlaştığı yaşamları anlatmaktadır (Kemal 2018). Üçlemenin son serisi "Kaçak" romanında da yazar, toprak ağalarının oluşturduğu sorunlar, topraksız kalarak yoksullaşan köylülerin intikam duygularını ele almıştır (Kemal 2018; Kemal 2019a; Kemal 2019b).

Orhan Kemal'in üçleme roman serisinden diziyeye uyarlanan "Hanımın Çiftliği", daha önce 1990 yılında, yakın geçmişte ise 2009-2011 yılları arasında yayınlamış olup çekimleri romana uygun olarak Adana ilinde gerçekleştirilmiştir². Diziyeye uyarlanmasıyla daha da popülerliği artan üçleme romanın edebiyat turizmine kazandırılması da gerek edebiyat dünyasına gerekse turizme önemli faydalar sağlayacaktır. Bu bağlamda aslına uygun şekilde Adana ilinde "Hanımın Çiftliği" ismiyle eserde (popülerliği ve bilinirliği sebebiyle dizideki tasarımlar da dikkate alınabilir) tasvir edildiği şekilde dizayn edilebilir, döneme ait traktörler, tarım ve hayvancılıkla ilgili araç gereçler, dönemi yansıtan kıyafetlerle romanın ana karakterlerinin sergilenebileceği bir çiftlik evi açılarak turizme kazandırılabilir. Aynı zamanda Orhan Kemal'i ve eserlerini tanıtıcı bilgiler, fotoğraflar ve ziyaret saatlerinde sürekli açık bulunacak bir şekilde Hanımın Çiftliği dizisinin de yayınlandığı bir ekranın yer alması ziyaretçilerin ilgisini daha da arttıracaktır. Bununla birlikte hediyelik eşyaların satılacağı bir alanın da çiftlik içinde yer alması, çiftlikte organik ürünlerin satışı gibi alternatifler de geliştirilebilir. Bu sayede edebiyat turistleri için, dönemin otantikliğini ya-

şayabileceği, yazar ve eserle daha derin bağ kurabileceği, günlük hayatın rutininden uzaklaşarak çiftlik hayatı ve organik ürünlerle buluşması açısından dikkat çekici bir deneyimi yaşayabileceği ön görülmektedir. Bununla birlikte Orhan Kemal'in adına İstanbul'da açılmış bir müze olmakla birlikte memleketi olan Adana şehrinde de, yazarı ve eserlerini yaşatacak, kişisel eşyalarının da ziyaretçilere sunulacağı bir müze ya da anı evi daha açılabilir. Böylelikle Anadolu'nun çeşitli şehirlerinde yaşayan potansiyel edebiyat turistlerinin yazar adına açılmış birden fazla ve farklı içerikteki müzelere erişimi kolaylaşabilir aynı zamanda turizm ürünü de çeşitlenebilir.

Çalıküşu Evi/Müzesi-Reşat Nuri Güntekin

Reşat Nuri Güntekin'in ilk olarak 1922 yılında "Vakit" gazetesinde tefrika edilmiş ve yine 1922'de kitap olarak basılmış "Çalıküşu" isimli romanı, 1939 yılında yazar tarafından tekrar ele alınarak ve bazı değişiklikler yapılarak tekrar yayımlanmıştır. Roman, öksüz bir genç kızın aşktan yana yaşadığı kalp kırıklığıyla, Anadolu'nun çeşitli yerlerine öğretmenlik yapmaya gittiğinde başından geçen olayları, bir yandan Kurtuluş Savaşı'nın da başlamasıyla hemşirelik de yaptığı günler ekseninde bir hayat mücadelesini konu edinir (Güntekin 2019a).

Eserde başkarakter Feride'nin Anadolu'da öğretmenlik yaptığı yerler arasında olan Bursa Zeyniler Köyü'nde; Çalıküşu "Zeyniler Köyü Konağı" ve Kuşadası'nda; "Çalıküşu Kültür Evi" açılması olsa da, yeterli düzeyde bilinirliğinin sağlanması hususunda bu destinasyonların geliştirilmesi önerilmektedir. Bursa Zeyniler Köyü'nde yer alan eserdeki Feride kurgusal bir karakter olsa da esere isim ilhamı olan köyde gerçekten yaşamış Feride'nin evinin özel mülk olması sebebiyle ziyaretçilere gösterilememesi (Yamaç Erdoğan 2022) de önemli bir sorundur. Bu noktada gerekli girişimlerin yapılarak gerçek evin romandaki kurgusal karakterle ilişkilendirilerek tasarlanması ve Zeyniler Köyü'ne gelen ziyaretçilere açılması önem arz etmektedir. Bununla birlikte yazıldığı yıllardan günümüze dek her dönem popülerliği ve bilinirliği yüksek olan bu eser ve Reşat Nuri Güntekin'in diğer eserlerinin de yer ala-

² (Wikipedia 2023)

bileceği, Çalığı Feride'nin öğretmenlik yaptığı bir sınıfın ve içinde bulunulan dönemin tasviriyile turizm ürününü çeşitlendirmek bağlamında daha fazla turist tarafından ziyaret edilebilmesi için İstanbul'da da bir mekân tasarlanabilir. Nitekim 1986 ve 2013 yılında olmak üzere iki kez dizi olarak da uyarlanmış eserin tasarlanacak mekân içinde bölümlerinin bir ekranda yayınlanması, kurgusal bir sınıf, Feride karakterinin hemşirelik de yaptığı savaş dönemine ait dönemin hastane ortamı ve gazilerden oluşan bir mekân tasviri ile Kurtuluş Savaşı'nın atmosferini yansıtacak çalışmalarla da turistik ürün zenginleştirilebilir. Farklı türlerde farklı içeriklerle açılacak bu tür müzelerin turistlerin ilgisini cezbedeceği açıktır. Bu tür mekânlarda turistlerin fotoğraf çekme, çeşitli hediyelik anı ürünleri satın alma, yaşadığı farklı deneyimi çevresiyle paylaşarak onları da ilgili destinasyona yönlendirme gibi çeşitli durumlar da söz konusu olabilecektir.

Yaprak Dökümü Konağı-Reşat Nuri Güntekin

Reşat Nuri Güntekin'in 1930 yılında basılan romanı "Yaprak Dökümü", orta sınıf bir ailenin dramı kapsamında, romandaki karakterlerin farklılaşan ve modernleşen toplumsal hayata ayak uydurma sürecindeki uçuruma sürüklenişini, kuşaklar arası çatışmaları, ailenin manevi değerlerini ve ekonomik gücünü yitirmesini konu edinmektedir. "Yaprak Dökümü" geçmişten günümüze dek birçok kez oyunlaştırılmış, filme alınmış ve dizi olarak uyarlanmıştır (Güntekin 2019b).

Eserin başkarakterlerinden olan Ali Rıza Bey'in çalıştığı işten ayrıldıktan sonra Üsküdar'daki ailesinden kalma evine yerleşerek yoksulluk içinde geçen günlerinin işlendiği ve son olarak 2006-2010 yılları arasında yayınlanan eserle aynı ismi taşıyan televizyon dizisinde, ev hayatının çekimleri Üsküdar Beylerbeyi'nde bir konakta gerçekleştirilmiştir. Özellikle dizinin çekildiği dönemde sıkça ziyaretçi akınına uğrayan konak, günümüzde de ziyaretçiler tarafından görülmek istenmekte, kimi zaman farklı dizilerin çekilmesi, genel olarak da ofis şeklinde kullanılması sebebiyle bir edebiyat turizmi ürünü haline gelememiştir. Bu bağlamda gerekli girişimlerin yapılarak söz ko-

nusu konağın Yaprak Dökümü eserinin, filminin ve dizilerinin anısını yaşatacak şekilde turizme ve ziyaretçilere açılmasının edebiyat ve turizm alanında önemli bir yankısının olacağı açıktır. Söz konusu konağın seçilme sebebi yakın geçmiş zamanda diziyile özdeşleşmiş olmasıdır fakat karşılaşılabilecek zorluklar doğrultusunda farklı bir konak da esere uygun şekilde kurgusal olarak tasarlanabilir ve ziyaretçilere açılabilir.

Aşk-ı Memnu/Ziyagil Yalısı-Halit Ziya Uşaklıgil

Halit Ziya Uşaklıgil'in en bilinen eserlerinden biri olan Aşk-ı Memnu (Yasak Aşk), ilk olarak 1899-1900 yılları arasında "Servet-i Fünun" da tefrika edilmiş olup 1901'de Arap harfleriyle, 1939'da ise yeni Türk alfabesi ile basılmıştır. Romanda zengin bir ailenin Batılı yaşama düşkün karakterlerinin yaşayışı, maceraları ve yasak aşkı hazin bir sonla ele alınmıştır (Uşaklıgil 2016).

1975 ve 2008 yıllarında farklı dönem atmosferleriyle diziyeye uyarlanan eserin bilinirliği daha da artmıştır. 2008 yılındaki çekimler İstanbul Sarıyer'deki Vehbi Koç Vakfı'na ait yalıda gerçekleştirilmiştir. Özellikle dizinin çekildiği yıllarda olmak üzere günümüzde de ziyaretçilerin görmek istediği yalı, 2018 yılında "Kilim Müzesi" ne dönüştürülmüş, Vehbi Koç Büyükdere Evi adıyla daimi sergi ve müze yeri olarak ziyarete açılmıştır³. Romandaki Ziyagil Yalısı sarı renkli gösterişli bir yalı olarak tasvir edilmiştir. Dizi çekiminin yapıldığı Vehbi Koç Büyükdere Evi de dizinin çekildiği dönemde aslına uygun şekilde sarı renge boyanmış, dizi çekimleri sona erdiğinde tekrar beyaz renge boyanmıştır. Eserden uyarlanan diziyile oldukça meşhur bir mekâna dönüşen yalının edebiyat turizmi kapsamında "Ziyagil Yalısı" ismiyle ziyaretçilere açılmamış olması, edebiyat turistleri açısından talihsiz bir durum olmuştur. Bu bağlamda farklı bir yalının esere uygun şekilde kurgulanması, eserde geçen dönemin atmosferini yansıtacak eşyalar ve fotoğraflarla tasarlanması, popülerliği bağlamında diziden de görüntülerin yer alacağı bir ekranla birlikte eserin sahibi Halit Ziya Uşaklıgil'e ait eşyalardan ve eserlerden örnekler sunulması, edebiyat turistlerinin

³ (Vehbi Koç Vakfı 2018)

ilgisini çekecek bir girişim olacaktır. Ayrıca edebiyat turistleri edindikleri deneyimleri zenginleştirerek ve özellikle de sosyal medya gibi geniş kitlelere ulaşılabilen mecralarda paylaşarak bu tür edebî alanların daha fazla kişi tarafından ziyaret edilmesine aracılık da edecektir.

Kiralık Konak-Yakup Kadri Karaosmanoğlu

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun basılan ilk romanı olan "Kiralık Konak" ilk kez 1922 yılında "Dergâh Mecmuası Külliyesi" tarafından yayımlanmıştır. Daha sonra farklı yayınevleri tarafından birçok kez roman olarak yayımlanan eser, Tanzimat'tan Meşrutiyet'e uzanan bir süreçte Batılılaşma ile birlikte ortaya çıkan kuşaklar arası yaşam ve düşünce farklılıkları ile toplumsal çözülüşü bir konağın dağılışı kapsamında konu edinir (Karaosmanoğlu 2022). Eser birçok kez tiyatro olarak, 1975 yılında da dizi olarak uyarlanmıştır. Roman şu cümlelerle başlar (Karaosmanoğlu 2022: 9):

"Naim Efendiler bu yaz Kanlıca'ya taşınmadılar. Zamanlar artık eski zamanlar değil, iki sene içinde pek çok âdetler değişti. Kışın konaklarda, yazın yalılarda oturan aileler gittikçe azalmaktadır. Hele, Mısırlıların üşüşmelerinden sonra Boğaziçi'nde yalısı, köşkü olup da kiraya vermekten sakınanlara ya çok zengin ya çok hesapsız gözüyle bakılıyor."

Romanda bahsi geçen konak İstanbul Cihangir'de, yalı ise Kanlıca'da yer almaktadır. Başkarakter Naim Efendi, mevcut ekonomik koşullar ve aile bireylerinin hesapsız harcamalarından sonra, ilk olarak yalıyı sonra da konağı kiraya vermiştir. Elinde kalan son mülkü konağı kiracılara türlü bahanelerle kiralamayarak ailesindeki riyakâr ve değişimle savrulmuş kişiler yüzünden hastalanarak acı ve ıstırap içinde bir çöküşle konakta yalnız kalmıştır (Karaosmanoğlu 2022).

Cumhuriyet Dönemi'nin ilk romancıları arasında öne çıkan Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Millî Mücadele Dönemi'nde aktif rol oynaması ve toplumu dönüştürücü etkisi sayesinde geniş kitlelere ulaşabilmiştir. Bu doğrultuda İstanbul Cihangir'de eserindeki tasvirine uygun bir konak tasarlanarak dönemin giyim kuşamı, kullanılan

eşyaları sergilenebilir. Bununla birlikte yazara ait kişisel eşyalar, yazıları ve eserleri ile Millî Mücadele Dönemi'ndeki ve sonrasındaki etkin siyasal hayatı hakkında bilgiler içeren belgeler ve fotoğraflarla mekân zenginleştirilebilir. Bu tür bir girişimle hem turizmin çeşitlendirilmesi sağlanarak edebiyat turistleri açısından bir çekicilik oluşturulabilir hem de yazarın ve eserlerinin anısının yaşatılması mümkün olabilir.

Önerilen alternatif edebiyat turizmini destinasyonlarına ek olarak; Türkiye'de adına müze ya da anı evi açılmamış bazı yazarlara da yer vermek yerinde olacaktır. Örneğin Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Mısır doğumlu olup ailesi Manisa'nın tanınmış ailelerindedir. Ayrıca yazar, ilköğrenimini de Manisa'da tamamlamıştır. Bu bilgiler ışığında Manisa'da yazar adına bir müze ya da anı evi açılması yerinde olacaktır. Müzenin Manisa'da açılması edebiyat turizminin yalnızca büyük şehirlerde değil farklı şehirlerde yaygınlık kazanması adına fayda sağlayacaktır. İstanbul doğumlu Halit Ziya Uşaklıgil adına da İstanbul'da bir müze veya anı evi açılması oldukça gereklidir. Nitekim Türk Edebiyatı'nın en önde gelen isimlerinden olan yazarın ve eserlerinin hatıralarını, okurlarıyla buluşturmak ivedilikle atılması gereken geç kalınmış bir adımdır. Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nı etkileyen yazarlardan biri olan Sabahattin Ali adına büyüdüğü yer olan Edremit'te 2021 yılında bir anı evi açılmıştır. 1948 yılında talihsiz bir şekilde yaşamına son verilmesi sebebiyle yazarın büyüdüğü topraklarda açılan anı evinin yanı sıra, doğduğu yer olan Eğridere (Osmanlı döneminde Edirne'ye bağlı idi) oluşundan yola çıkılarak Edirne'de veyahut yaşamına son verilen Kırklareli'de yazar adına bir müze açılması, burada okurları tarafından yâd edilmesine olanak sağlanması da öneriler arasındadır.

SONUÇ

Edebiyat ve turizm arasındaki ilişkinin bağlamı ve önemi son yıllarda yapılan çalışmalarla ve edebî alanların turizme kazandırılmasıyla daha iyi anlaşılır hâle gelmiştir. Edebiyat turizminin özünün dayandığı nokta edebiyat yazarlarının ve eserlerinin turizmcilere verdiği ilham ve okurlar üzerinde bıraktığı etkidir. Edebî okurların edebi-

yatın gücüyle turiste dönüşmesi süreci de edebiyat turizmi çalışmalarının temel odak noktasını oluşturmaktadır.

Yazarlar ve edebî eserlerin turistlerin beklentilerini ve talebini etkilemesi sonucu turizm arzını da şekillendirdiği (Özdemir 2009: 39) bilgisinden yola çıkılarak, turizme kazandırılacak yeni alanların belirlenmesinde edebiyatın gücünün fark edilmesi ve bu doğrultuda planlamaların yapılması önem arz etmektedir. Nitekim turizm aracılığıyla gerek ziyaretçilerin gerekse bölge halkına yeni fırsat pencereleri açılabilen, bunun sonucunda her iki taraf açısından çeşitli faydalar söz konusu olabilmektedir. Edebiyat turistleri açısından yeni destinasyonların ortaya çıkarılması okurların yeni seyahatlere katılması, yeni yerler keşfetmesi ve okuduğu eserin sağladığı tatminin sürdürülebilmesinde fayda sağlayabileceği gibi yerel halk açısından da bölgenin turizmle birlikte alt yapı ve üst yapı imkânlarının geliştirilmesi, yaşadığı bölgenin bilinir ve tanınır hâle gelerek değerinin artması, kültürel etkileşimlerin sağlanması, istihdam olanaklarının oluşması ve ekonomik kazanç sağlanması gibi faydaları söz konusudur. Daha genel bir ifadeyle edebiyat turizmi, kültürel zenginliği arttırmasının ve tanıtmasının yanı sıra bölgeler arası kalkınma ve gelir dağılımında eşitliğin sağlanması hususunda da önemli bir potansiyel kaynaktır.

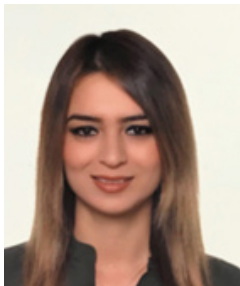
Sonuç olarak, Türkiye’de edebiyat turizminde önemli yol kat edilmesi ve turizmin çeşitlenerek yeni destinasyonların geliştirilmesi, turizm etkinliklerinin tüm yıla yayılması, bölgesel kalkınmanın sağlanması, Türk kültürel değerlerinin ön plana çıkarılarak hak ettiği değeri görmesi ve zenginleşerek kaliteli eserlerle gerek edebiyat alanında gerekse edebiyat turizmi bağlamında dünyadaki bilinirliğinin artması oldukça muhtemeldir. Mevcut edebiyat destinasyonlarının tanıtımı ve reklamı, destinasyonların bu niş turizm türüyle de ön plana çıkma çabaları doğrultusunda paydaşlar tarafından yapılacak çalışmalar önem arz etmektedir. Bununla birlikte edebiyat turizminin hem kültür hem de turizm bileşeninden oluşmasından hareketle Kültür ve Turizm Bakanlığı nezdinde doğrudan edebiyat turizmiyle ilgili destinasyon ve imaj geliştirme ile edebiyat turizmine kazandırılacak ye-

ni destinasyonların planlanması çalışmalarının yapılacağı bir birim kurulması önemli faydalar sağlayacaktır. Bu çalışmada edebî türler arasından romanlar ele alınarak birtakım yeni destinasyon önerilerinde bulunulmaya çalışılmıştır. Konuyla ilgili yapılacak yeni akademik çalışmalarda edebiyatın diğer türlerinin de incelenerek turizme kazandırılacak bir potansiyele sahip olup olmadığı değerlendirilebilir. Bununla birlikte edebiyat bilimcilerin ve turizm bilimcilerin ortak araştırmalar yaparak yeni destinasyon önerileri sunması ve bunların yetkili birimlerce değerlendirilerek hayata geçirilmesi, Türkiye’nin 100 yıllık Cumhuriyet tarihinin zengin ve başarılı çıktıkları olarak, Cumhuriyet’in bundan sonraki yıllarında da Türk Edebiyatı’nın ve Türk turizminin hak ettiği değere ulaşmasında önemli bir görev üstlenecektir.

KAYNAKÇA

- Adivar, H. E. (2020). *Mor Salkımlı Ev*. İstanbul: Can Yayınları.
- Adivar, H. E. (2020). *Sinekli Bakkal*. İstanbul: Can Yayınları.
- Agarwal, S. ve Shaw, G. (2017). *Heritage, Screen and Literary Tourism*. Pensilvanya: Channel View Publications.
- Akoğlan Kozak, M. ve Bahçe, A. S. (2012). *Özel İlgi Turizmi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Andı, F. (2006). Türk Edebiyatında Roman: Cumhuriyet Devri, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 4 (8): 165-201.
- Balci, U. ve Dilek, S. E. (2021). *Edebiyat Turizmi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Butler, R. (2022). Literary Tourism. İçinde; S. Quinteiro ve M. J. Marques (Editörler) *Working Definitions in Literature and Tourism* (s. 79). Faro: CIAC.
- Chelnokova, E. A., Kaznacheeva, S. N., Smirnova, Z. V. ve Krylova, T. V. (2020). Social Factors of Development of Literary Tourism in the Nizhny Novgorod Region. İçinde; S. Roshchupkin (Editör) *International Conference on Economics, Management and Technologies* (ss. 587-591). Hollanda: Atlantis Press.
- Çevik, S. (2022). Literary Tourism Products and Experiences. İçinde; S. Quinteiro ve M. J. Marques (Editörler) *Working Definitions In Literature and Tourism* (s. 91). Faro: CIAC.
- Çimen, H. (2013). Turizm ve Edebiyat Etkileşimi Üzerine, *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 1 (17): 79-85.
- Enginün, İ. (2019). Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı, <https://www.altayli.net/>, Erişim Tarihi: 25 Şubat 2023.
- Ferreira, A., Alén, E., Liberato, P. ve Liberato, D. (2020). Literary Tourism: A Cultural Trip?. İçinde; Á. Rocha, A. Abreu, J. V. de Carvalho, D. Liberato, E. A. González ve P. Liberato (Editörler) *Advances in Tourism, Technology and Smart Systems: Proceedings of ICOTTS* (ss. 505-515). Singapur: Springer.

- Future Market Insights. (2022, Ekim). Report-Literary Tourism Market. <https://www.futuremarketinsights.com/reports/literary-tourism-sector-outlook>, Erişim tarihi: 4 Nisan 2023.
- Görgün, A. (1999, Aralık 16). Sinekli Bakkal Sokağı. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/sinekli-bakkal-sokagi-39119332>, Erişim tarihi: 2 Nisan 2023.
- Güntekin, R. (2019). *Çalkuşu*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Güntekin, R. (2019). *Yaprak Dökümü*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Herbert, D. (2001). Literary Places, Tourism and the Heritage Experience, *Annals of Tourism Research*, 28 (2): 312-333.
- Herbert, D. T. (1996). Artistic and Literary Places in France as Tourist Attractions, *Tourism Management*, 17(2): 77-85.
- Hoppen, A., Brown, L., ve Fyall, A. (2014). Literary Tourism: Opportunities and Challenges for the Marketing and Branding of Destinations?, *Journal of Destination Marketing & Management*, 3 (1): 37-47.
- Jia, H. (2009). The Construction of Literary Tourism Site, *Tourism: An International Interdisciplinary Journal*, 57 (1): 69-83.
- Karaosmanoğlu, Y. (2022). *Kiralık Konak*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kemal, O. (2018). *Hanımın Çiftliği*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Kemal, O. (2019a). *Vukuat Var*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Kemal, O. (2019b). *Kaçak*. 17. İstanbul: Everest Yayınları.
- Küçükşayacıgil, A. ve Küçükşen, K. (2021). Tanzimattan Günümüze Türk Edebiyatında Toplumsal Cinsiyet Yansımaları ve Kadının Konumu, *Edebî Eleştiri Dergisi*, 5 (2): 371-386.
- Menezes J. (2022). Literary Tourism and Cultural Identity. İçinde; S. Quinteiro ve M. J. Marques (Editörler) *Working Definitions In Literature and Tourism* (s. 81). Faro: CIAC.
- Müller, D. K. (2006). Unplanned Development of Literary Tourism in Two Municipalities in Rural Sweden, *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 6(3): 214-228.
- Oğuzhan, Ü. A. (2007). Türkiye’de Modernleşmenin Oluşumu ve Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Batılılaşma Olgusu: “Kiralık Konak”, “Sözde Kızlar”, “Yaprak Dökümü”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 55 (1): 111-144.
- O’neill, K., Butts, S., ve Busby, G. (2005). The Corellification of Cephallonian Tourism. *Anatolia*, 16 (2): 207-226.
- Özdemir, N. (2009). Turizm ve Edebiyat, *Milli Folklor*, 21 (82): 32-49.
- Özkırımlı, A. (2004a). *Türk Edebiyatı Tarihi Cilt 1*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Özkırımlı A. (2004b). *Türk Edebiyatı Tarihi Cilt 2*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Quinteiro, S., Carreira, V., ve Rodrigues Gonçalves, A. (2020). Coimbra as a Literary Tourism Destination: Landscapes of Literature, *International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research*, 14(3): 361-372.
- Smith, Y. (2012). Literary Tourism As a Developing Genre: South Africa’s Potential (*Basılmamış Doktora Tezi*). Güney Afrika: University of Pretoria.
- Squire, S. J. (1993). Valuing Countryside: Reflections on Beatrice Potter Tourism, *Area*, 25 (1): 5-10.
- Squire, S. J. (1994). The Cultural Values of Literary Tourism, *Annals of Tourism Research*, 21 (1): 103-120.
- Squire, S. J. (1996). Literary Tourism and Sustainable Tourism: Promoting ‘Anne of Green Gables’ in Prince Edward Island, *Journal of Sustainable Tourism*, 4 (3): 119-134.
- Sumbaş, A. (2017). Adalet Ağaoğlu’nun Ölmeye Yatmak Romanı Üzerinden Türk Modernleşmesi’nin Kadın İmgesinin Eleştirisi, *Mülkiye Dergisi*, 41 (2): 3-29.
- Tırıl, A. (2018). Bir Özel İlgi Turizmi Olarak Edebiyat Turizmi ve Türkiye’nin Edebiyat Turizmi Potansiyeli, *International Journal of Social and Humanities Sciences*, 2 (2): 161-184.
- Uşaklıgil, H. Z. (2016). *Aşk-ı Memnu*. İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Vehbi Koç Vakfı. (2018). Vehbi Koç Evi. <https://www.okv.org.tr/kultur/vehbi-koc-evi-130>, Erişim Tarihi: 4 Nisan 2023.
- Watson, N. J. (2022). Literary Tourist. İçinde; S. Quinteiro ve M. J. Marques (Editörler) *Working Definitions In Literature and Tourism* (s. 93). Faro: CIAC.
- Wikipedia. (2023, Mart 10). Hanımın Çiftliği, Dizi. [https://tr.wikipedia.org/wiki/Han%C4%B1m%C4%B1n_%C3%87iftli%C4%9Fi_\(dizi,_2009\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Han%C4%B1m%C4%B1n_%C3%87iftli%C4%9Fi_(dizi,_2009)), Erişim Tarihi: 3 Nisan 2023.
- Yamaç Erdoğan, Z. (2022). Edebî Eserlerdeki Kurgusal Mekânların Somutlaştırılarak Turizme Kazandırılması: Zeyniler Köyü Çalkuşu Evi. İçinde; L. Altınay, O. M. Karatepe ve M. Tuna (Editörler) *Daha İyi Bir Dünya İçin Turizm* (ss. 1-9). Florida: University of South Florida (USF) M3 Publishing.
- Yiannakis, J. N., ve Davies, A. (2012). Diversifying Rural Economies Through Literary Tourism: A Review of Literary Tourism in Western Australia, *Journal of Heritage Tourism*, 7 (1): 33-44.

Zeynep YAMAÇ ERDOĞAN

Sakarya Üniversitesi İşletme Fakültesi Turizm İşletmeciliği Bölümü’nden mezun oldu (2013). Yüksek lisans derecesini Sakarya Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Anabilim dalından (2015), doktora derecesini de yine Sakarya Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Anabilim dalından aldı (2019). Beykent Üniversitesi’nde araştırma görevlisi olarak görev yaptıktan sonra (2016-2021) Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi Turizm Rehberliği bölümünde öğretim üyesi olarak göreve başladı (2023). Temel çalışma alanları; turizm işletmeciliği, destinasyon pazarlaması, kültürel mirastır.